

Władysław Sochacki

Modernizowanie pedeutologii akademickiej: refleksje nauczyciela praktyka

Studia Pedagogiczne. Problemy Społeczne, Edukacyjne i Artystyczne 16,
165-169

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Władysław Sochański

MODERNIZOWANIE PEDEUTOLOGII AKADEMICKIEJ: REFLEKSJE NAUCZYCIELA PRAKTYKA

Zawodowe funkcjonowanie nauczyciela, uwarunkowane w dużym stopniu jego przygotowaniem uczelnianym, obejmującym kulturyzację, socjalizację, personalizację i profesjonalizację (K. Duraj-Nowakowa, 2002; por. też K. Duraj-Nowakowa, red., 2003; 110), a więc niejako cztery strony jego „osobowości zawodowej”, to podstawowy czynnik decydujący o jakości pracy systemów oświatowych. I niezależnie od tego, czy badacze-pedagodzy poszukują przesłanek do nowego, bardziej adekwatnego do potrzeb edukacyjnych ujęcia problemów pedeutologicznych w zmianach procesów społecznych i gospodarczych, czy też w kryzysowej sytuacji pedagogiki, która „znalazła się w zaułku ograniczonych perspektyw rozwoju” (K. Duraj-Nowakowa, red., 2003; 26), poruszają oni kwestie podstawowe, o pierwszorzędym znaczeniu dla zjawisk i procesów edukacyjnych, a tym samym istotne dla teorii pedagogicznej. Dlatego wydana przez Kieleckie Towarzystwo Naukowe praca zbiorowa (tamże), podejmująca problematykę modernizowania pedeutologii akademickiej, cechuje się dużą aktualnością społeczną i ważnością naukową.

Z treści i poziomu opracowania można wywnioskować, że autorzy – nauczyciele akademicy Akademii Świętokrzyskiej im. Jana Kochanowskiego podejmują kwestie sobie bliskie i dobrze przez nich rozpoznane – także poprzez własną pracę pedagogiczną w szkołach wyższych. Kilka tekstów jest opartych na autorskich badaniach empirycznych, co podnosi wartość poznawczą opracowania.

Podkreślenia godny jest fakt, że Redaktor naukowa pracy ma także znaczny wkład współautorski w jej merytoryczną zawartość. Jej prace z zakresu systemologii oraz aplikowanej w pedagogice metodologii systemowej mają unikatową wartość nie tyl-

ko w dziedzinie pedagogiki, ale także w obszarze współczesnej humanistyki. Rozdziały te bowiem zawierają w zarysie podstawy epistemologiczne i metodologiczne systemologii, głównie zaś twórcze aplikacje tej teorii do ujęcia problemów pedagogiki szkoły wyższej i pedeutologii akademickiej.

Warto nadmienić, że Krystyna Duraj-Nowakowa już od kilku dziesięcioleci jest wierna swoim systemologicznym, a w szczególności pedeutologicznym zainteresowaniom, a efektem pisarskim tych naukowych fascynacji jest kilkanaście książek autorskich i 9 kolejnych pod Jej naukową redakcją.

Recenzowana praca ma przejrzystą strukturę oraz staranne opracowanie edytorские. Krótki, aczkolwiek bardzo syntetycznie zredagowany wstęp (przedstawiony także w języku angielskim), wprowadza czytelnika w problematykę pracy i zaznajamia z jej układem oraz zawartością poszczególnych artykułów. Natomiast obszerna bibliografia, zamieszczona po każdym z artykułów, zaznajamia czytelnika z możliwością rozszerzenia interesujących go informacji; jest to szczególnie istotne ze względu na skondensowaną formę wypowiedzi, jaką wymusza na autorach formuła „rozdziałów-referatów”. Wyrazem dbałości o przejrzystość intermacyjną tekstów jest ich podział na zatytułowane rozdziały i podrozdziały, a w niektórych fragmentach pracy wskazanie w początkowej części rozdziału omawianych w nim zagadnień.

Uzupełnieniem treści książki są informacje o autorach poszczególnych artykułów, zawierające fotografię, stopień/tytuł naukowy, zajmowane aktualnie stanowisko zawodowe, zainteresowania naukowo-badawcze oraz podstawowy dorobek w zakresie tematyki publikacji.

Artykuły pogrupowano w 3 częściach o zawartości ustalonej według układu tematów:

- I. Z metodologii pedagogiki szkoły wyższej.
- II. Z merytorycznych problemów pedeutologii akademickiej.
- III. Z dydaktyki szkoły wyższej.

Część I, składająca się z czterech artykułów autorstwa Krystyny Duraj-Nowakowej, zawiera metodologiczne i epistemologiczne założenia studiów i badań w zakresie pedagogiki szkoły wyższej, pedeutologii oraz pedeutologii akademickiej, oparte na paradygmacie systemowym. Tu zreferuję krótko tylko kilka wybranych tekstów.

W pierwszym z artykułów, zatytułowanym *Systemologiczne założenia pedagogiki szkoły wyższej*, w początkowej jego części autorka przeprowadza analizy, mające na celu nawiązanie silniejszych więzi między filozofią a pedagogiką; w aktualnym osłabieniu tych więzi autorka widzi nie tylko przyczynę stagnacji nauk pedagogicznych, ale także dopatruje się przeszkód w aplikacji ustaleń pedagogiki do praktyki oświatowej, w tym także ograniczeń możliwości optymalnego zaprojektowania i realizacji nowego modelu reformy systemu edukacji.

W drugim artykule pt. *Interdyscyplinarność systemowa epistemologii pedagogiki szkoły wyższej* Krystyna Duraj-Nowakowa analizuje szanse, ograniczenia i trudności zastosowania systemologii dla modernizacji szkoły wyższej. Autorka przedstawia kolejno zagadnienia: kultura naukowa pedagogiki, założenia zmiany paradygmatu po-

znania pedagogicznego, istota interdyscyplinarności w paradygmacie systemowym, by przejść do charakterystyki tytułowego problemu artykułu – interdyscyplinarności systemowych badań pedagogicznych w obszarze pedagogiki szkoły wyższej. Artykuł jest zakończony wnikliwą analizą barier systemizmu stosowanego w naukach pedagogicznych.

W kolejnym tekście autorstwa Krystyny Duraj-Nowakowej, zatytułowanym *Metodologia systemowa perspektywą pedagogiki szkoły wyższej*, problem tytułowy jest ukazany na tle więzi genetycznych i strukturalnych między metodologiami: systemową, prakseologiczną oraz cybernetyczną. Artykuł kończy się konkluzją, iż podejście systemowe daje szansę stworzenia nowego światopoglądu, nowej wizji świata i życia, tak koniecznych w pracy edukacyjnej z dojrzałą intelektualnie młodzieżą kształcąca się w szkołach wyższych.

W artykule *Tożsamość osoby nauczyciela akademickiego* Krystyna Duraj-Nowakowa wydobywa z gąszczy wieloznaczności pojęcia „tożsamość” jego rdzeń znaczeniowy. Jako podstawę dociekań określonych tytułem artykułu autorka przyjmuje założenie, iż spoiwem jednostki ze społeczeństwem oraz fundamentem kształtowania jej tożsamości, czyli identyfikacji, jest rzeczywistość kulturowa; w niej poprzez społeczne interakcje i powiązania, sprzężone dwukierunkowo – między osobami, a także osobami i społecznościami kształtuje się poczucie istnienia samego siebie, jako indywidualności stałej, a jednocześnie w pewnym stopniu zmiennej osobowości.

Na gruncie ustaleń terminologicznych i definicyjnych kreśli autorka własną wizję tożsamości idealnego nauczyciela, by zakończyć artykuł „rozszyfrowaniem” synonimicznych określeń istotnych dla charakterystyki osobowości nauczycieli, tj. oprócz pojęć tożsamość i identyfikacja, jeszcze i samookreślenie.

W innym, wybranym tu do prezentacji artykule *Pedagogika szkoły wyższej wobec innowacji nauczycielskich* Teresa Giza podejmuje bardzo aktualny – wobec strukturalnej i programowej reformy polskiego systemu edukacji – problem przygotowania studentów uczelni pedagogicznych do twórczej pracy zawodowej. Tematyka artykułu jest zgodna z wieloletnimi zainteresowaniami autorki problemem stymulowania i rozwijania umiejętności twórczej pracy pedagogicznej. Mimo że jego treść poparta jest wynikami badań diagnostycznych, dotyczących zawodowej aktywności innowacyjnej nauczycieli, przeprowadzonych w latach 1993-1994, to jednak podniesiony problem nie stracił nic ze swojej aktualności, szczególnie wobec porażek wychowawczych współczesnej szkoły. Z badań autorki wynika pesymistyczny wniosek, iż „uczelnie wyższe nie tylko nie przygotowują do aktywności innowacyjnej, ale niedostateczne jest także przygotowanie pedagogiczne do »typowej« pracy nauczycielskiej” (tamże; 179).

Ze stwierdzonego przez autorkę niekorzystnego stanu świadomości zawodowej nauczycieli w podniesionej kwestii (co poparte jest diagnozami także innych badaczy) wynika istotne zadanie pedagogicznej szkoły wyższej, jakim jest wspieranie nowatorstwa pedagogicznego, wspieranie aktywności innowacyjnej nauczycieli, uświadamianie ważności tego aspektu pracy edukacyjnej. Takimi ważnymi wnioskami kończy swój artykuł Teresa Giza.

Część III pracy poświęconą problemom dydaktyki szkoły wyższej otwiera artykuł Julisława Łukomskiego, zatytułowany *Podstawy edukacji ekologicznej w szkole wyższej*. Autor, przyjmując jako podstawę swoich rozważań troskę o pełny rozwój człowieka jako personalistycznie rozumianej osoby, wskazuje na współczesne zagrożenia, jakie ograniczają możliwości tego rozwoju. Uzasadnia, że najgłębsze przyczyny zagrożeń dla człowieka, dla kultury, dla podstaw ludzkiego bytu tkwią w fałszywej wizji człowieczeństwa, w uznaniu nieprawidłowej hierarchii wartości, według której ludzie są często sprowadzani do roli tzw. „zasobów ludzkich”.

Julisław Łukomski ujmuje szeroko problemy wychowania ekologicznego (a właściwie sozologicznego), nie tylko w aspekcie dbałości o przyrodnicze środowisko życia, ale przede wszystkim troski o wartościowe środowisko społeczne i kulturowe. Artykuł kończy uwagami o koniecznych zadaniach szkół wyższych w zakresie edukacji ekologicznej.

Kolejny, wybrany do niniejszego sprawozdania, artykuł części III autorstwa Justyny Dobrołowicz, zatytułowany *Postawy studentów kierunków pedagogicznych wobec Internetu*, podejmuje problem przygotowania nauczycieli do korzystania z Internetu oraz posiadanych przez nich umiejętności wykorzystania go w pracy z uczniami. Po uwagach wstępnych, zawierających charakterystykę tendencji rozwojowych technicznych urządzeń przetwarzających i przenoszących informację oraz wyzwań edukacyjnych związanych z tymi procesami, autorka przeprowadza charakterystykę środowisk internetowych, w jakich użytkuje się ten system informacyjny; inaczej mówiąc, daje opis sposobów, w których można wykorzystać sieć internetową. Kolejno są omówione: globalna sieć World Wide Web (www), poczta elektroniczna (e-mail), asynchroniczne forum dyskusyjne, synchroniczne pogaduszki, tekstowa rzeczywistość wirtualna (MUD), metaświaty. Autorka następnie opisuje sytuację nauczyciela i szkoły w aspekcie rozwoju technologii informacyjnych, by na tym tle ukazać wyniki badań własnych (o tematyce określonej tytułem artykułu). We wniosku z badań autorka podkreśla, że dla nauczyciela istotne są nie tylko kompetencje techniczne w zakresie użytkowania komputera (które zresztą wobec postępu technologicznego szybko się dezaktualizują), ale kompetencje humanistyczne, wyrażające się „w umiejętnościach świadomego i krytycznego odbioru komunikatów medialnych, racjonalnego korzystania z mediów, hierarchizowania i selekcjonowania informacji przekazywanych przez media” (tamże; 228).

Tematyka podjęta przez autorkę jest bardzo aktualna, gdyż – jak sądzą badacze związków między technologią informacyjną a edukacją – realna, głęboka reforma systemu oświaty nastąpi wraz z szerszym zastosowaniem komputerów w procesie kształcenia.

Rekomendowana tu czytelnikom książka nie gwarantuje lektury łatwej w odbiorze, a wręcz przeciwnie, niektóre jej fragmenty, szczególnie z zakresu metodologii pedagogiki szkoły wyższej wymagają intensywnej pracy intelektualnej do zrozumienia ich treści nawet dla autora tej recenzji, który od lat pasjonuje się systemologią aplikowaną. Wy-

siłek ten nagrodzony jednak będzie satysfakcją z uczestnictwa w „pierwszej linii” naukowego frontu poznawczego, swoistej rewolucji dokonującej się za sprawą projektów zmian paradygmatu poznania pedagogicznego. Także artykuły poświęcone merytorycznym problemom pedeutologii akademickiej oraz zagadnieniom dydaktyki szkoły wyższej podejmują kwestie istotne dla pedagogiki jako nauki oraz dla jakości współczesnego kształcenia nauczycieli.

Książka może być wartościową lekturą dla nauczycieli akademickich, szczególnie z zakresu nauk humanistycznych, a zwłaszcza pedagogów – tych wszystkich, dla których ważne są problemy ich rozwoju zawodowego, jak również rozwoju podległych im współpracowników. Publikacja powinna zainteresować także kadry kierujące pracą naukowo-badawczą i edukacyjną uczelni wyższych, zwłaszcza pedagogicznych, zarówno z tytułu zajmowanych stanowisk w hierarchii akademickiej, jak i w resortach administracji państwowej, mających w zakresie swojego działania kwestie organizacji badań naukowych i kształcenia studentów.

W swoich fragmentach metodologicznych i naukoznawczych praca może być przydatna szczególnie tym pracownikom nauki i autorom prac awansowych, dla których z tytułu podjętej problematyki badań niewystarczające i nieprzydatne są tylko tradycyjne metody badawcze, oparte na pozytywistycznych wzorcach poznania. Można ją polecić także tym wszystkim, którzy interesują się współczesnymi ideami nauk humanistycznych i problemami naukoznawstwa.

Literatura

- Duraj-Nowakowa K., 2000, *Nauczyciel: kultura – osoba – zawód*, Wyd. „Mediator” i WSU, Kielce; wyd. 2, Kielce 2002
- Duraj-Nowakowa K. (red.), 2003, *Modernizowanie pedeutologii akademickiej*, Wyd. KTN, Kielce